

Úloha státu ve vztahu ke stavebnictví

Situace ve stavebnictví má neustále sestupnou tendenci, morální a etické hodnoty jednotlivých pracovníků v tomto oboru jsou takřka na katastrofální úrovni a výhled potencionálního zlepšení je stále v nedohlednu. Komu a čemu lze přičítat situaci, ve které se české stavebnictví nachází? Redakce na toto téma oslovila Filipa Bušinu, ekonoma a specialistu na oblast managementu ve stavebnictví a veřejných zakázek.

Pane Bušino, v první polovině loňského roku jsme s Vámi vedli rozhovor na téma ekonomické krize v sektoru stavebnictví. Jak hodnotíte Vy sám momentální situaci ve stavebnictví s odstupem času?

Situaci ve stavebnictví nelze hodnotit jinak než negativně. Stát zcela zásadním způsobem rezig-

noval na jakoukoli pomoc tomuto oboru a nikterak nepřispívá a ani se nesnaží pracovat na jeho oživení. Z tohoto důvodu je nasnadě říci, že to nejhorší máme teprve před sebou.

Co si podle Vás můžeme představit pod tím nejhorším, co máme před sebou?

Zásadní ochromení celého sektoru stavebnictví v podobě nepřiměřeně dlouhých lhůt u soutěžených veřejných zakázek (na základě nedokonalého zákona o veřejných zakázkách a dále pak nedostatečné ochrany správních řízení u ÚOHS), doprovodných dumpingových cen, nedokonalé realizace, nekvalitního plnění, neproplácení faktur, insolvenčních

řízení a konečné likvidace stavebních společností a z toho plynoucího zvyšování nezaměstnanosti.

Veškeré tyto výše uvedené doprovodné jevy se tak již v současné době plně podepisují na momentálním chování jednotlivých účastníků a jejich vzájemných vztazích, kdy, pokud to takto půjde dál, může nastat situace tzv. dominového efektu. Nesmíme totiž zapomenout na multiplikační efekt ve stavebnictví a na něj navázaných ostatních oborů. Domnívám se a řeknu to ještě jednou, hlavní vinu nese zcela jistě stát právě v jeho laxním přístupu a nedostatečné prevenci.

Jak by podle Vás měla vypadat možná pomoc státu českému stavebnictví?

Opomenuti zcela zásadní nutnost navýšení finančních zdrojů směřujících do oblasti dopravní infrastruktury, tak zcela jistě mohu zmínit, že pomoc státu musí směřovat k nápravě následujících nedostatků:

- katastrofální novely zákona o veřejných zakázkách, č. 55/2012 Sb., o veřejných zakázkách, platná od 1. 4. 2012,
- nedostatečného tlaku státu na bankovní domy z pohledu snížení tzv. „výpalného“ za bankovní garance a překlenovací úvěry, poskytované stavebním společnostem za účelem možnosti ucházet se o veřejné zakázky,

- momentální nepřiměřené doby splatnosti faktur jednotlivých státních institucí, včetně tzv. odsouhlasovacího řízení pro přijetí vystavené faktury, který celý proces proplácení faktury ještě více oddaluje,

- nedostatečné ochrany malých a středních firem (subdodavatelů), z pohledu řízených likvidací velkými společnostmi,

- upadající odborné způsobilosti na pozicích danou odbornost vyžadujících apod.

To jsou poměrně silné argumenty, tudíž jak byste řešil zákon o veřejných zakázkách?

Stávající model zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách byl nedomyšlený a nepřipravený na stávající chování jednotlivých uchazečů. Většina z novely č. 55/2012 Sb., zákona o veřejných zakázkách vycházela spíše než z praktických potřeb trhu ze společenské poptávky. To se již v budoucnu nikdy nesmí opakovat, což si stávající vláda v čele s předsedou vlády Ing. Rusnokem uvědomuje a připravuje jeho novelu s následným přepracováním celého zákona směrem ke sblížení s Evropskou strategií 2020. Stejně tak tomu bylo i u našich sousedů na Slovensku, kteří si však svoji chybu uvědomili o něco dříve a v tomto nás již před-

Zmínil jste nepřiměřeně dlouhé doby splatnosti faktur, koho tím máte na mysli?

Nejde ani tak o to, koho tím mám na mysli, neboť plošně to dopadá na „téměř“ celý stát, jakožto výrobní řetězec. Proto, budu-li konstatovat, že ekonomická situace v celé České republice je velice trýznivá a doba, kdy se „dávalo“ na fakturu, je již minulostí, domnívám se, že úloha státu by měla být, snažit se celou situaci zlepšovat a ne zhoršovat. Ostatně tím, že jsme členem EU, která se v roce 2011 směrnicí evropského parlamentu a rady 2011/7/EU ze dne 16. 2. 2011 dohodla o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, bychom měli dodržovat jisté závazky, které máme. Neboli závazek, který mám na mysli, je sjednocení splatnosti faktur v ČR na dobu 30 dnů bez jakéhokoliv následného zdržování ve formě odsouhlasovaného provedení plnění. V České republice měl být tento závazek přijat již 1. 7. 2012 a jeho nejzazší termín přijetí je rok 2013, neboť platnost směrnice 2000/35/ES je do tohoto roku omezena.

Jakým způsobem si můžeme vysvětlit nedostatečný tlak na bankovní instituce ve vztahu k požadovaným cenám za vystavené bankovní garance a překlenovací úvěry k veřejným zakázkám?

Zde se domnívám, že pokud je české stavebnictví jedním z nosných pilířů HDP, tak by měla snaha státu především směřovat k jeho zekonomičtění. Což v konečném důsledku znamená nalézání efektivnějších mechanismů, které celý segment zhospodární. Nevidím proto důvod, proč by se měly zahraniční banky působící v České republice neúměrně obohacovat na stavebních společnostech u těchto služeb, a ze zákona bych

je tak zafixoval anebo vytvořil speciální program, určený pro tyto služby u ČNB. Toto si dovoluji tvrdit právě ve vztahu ke zdrazňujícím se službám bankovních institucí působících v ČR, možná i z důvodu zvyšujícího se rizika vzhledem ke stavu českého stavebnictví. Při řešení dané problematiky jsem dokonce došel k poznání, že některé stavební subjekty působící na území České republiky již čerpají finanční služby od bankovních domů v zahraničí, a to za nižší náklady.

Zmínil jste nepřiměřeně dlouhé doby splatnosti faktur, koho tím máte na mysli?

Nejde ani tak o to, koho tím mám na mysli, neboť plošně to dopadá na „téměř“ celý stát, jakožto výrobní řetězec. Proto, budu-li konstatovat, že ekonomická situace v celé České republice je velice trýznivá a doba, kdy se „dávalo“ na fakturu, je již minulostí, domnívám se, že úloha státu by měla být, snažit se celou situaci zlepšovat a ne zhoršovat. Ostatně tím, že jsme členem EU, která se v roce 2011 směrnicí evropského parlamentu a rady 2011/7/EU ze dne 16. 2. 2011 dohodla o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích, bychom měli dodržovat jisté závazky, které máme. Neboli závazek, který mám na mysli, je sjednocení splatnosti faktur v ČR na dobu 30 dnů bez jakéhokoliv následného zdržování ve formě odsouhlasovaného provedení plnění. V České republice měl být tento závazek přijat již 1. 7. 2012 a jeho nejzazší termín přijetí je rok 2013, neboť platnost směrnice 2000/35/ES je do tohoto roku omezena.

Co si můžeme představit pod ochranou malých a středních podniků před velkými a finančně silnějšími?

Zcela jistě změnu zákona o veřejných zakázkách, která by kladla větší důraz na technickou a odbornou způsobilost, kterou si velké podniky často nájímají, neboť se jim nevyplatí ji dotovat a mít ve stavu. Dále pak v přístupu u splatnosti faktur tak, jak jsem o ní již hovořil, doba proplácení faktur v jaké-

koli pozici výrobního řetězce musí být stanovena na nejzazší termín 30 dnů. Domnívám se, že tyto dvě změny by zefektivnily celé stavební prostředí a v konečném důsledku by došlo k zásadnímu zekonomičtění.

O odborné způsobilosti jste se zmiňoval již v loňském roce. Domníváte se, že došlo k nějakému pozitivnímu posunu?

Z mého úhlu pohledu žádný pozitivní posun nenastal. Neboť, budu-li hovořit o ministerstvu dopravy, tak jediné, k čemu zde došlo, a to nevidím jako pozitivní, je, že se nám v rozmezí šesti měsíců vystřídal dva další ministři se svými strategickými cíli a prioritami. V konečném důsledku je to tak za posledních pět let osm ministrů dopravy s jejich vlastními představami toho, co je a co není pro české stavebnictví nejlepší. Potom se nemůžeme divit, že zde máme rozpory, jako například v současné chvíli u rekonstrukce D1.

Jaké rozpory máte na mysli?

Rozpory v nabídkových cenách následně vysoutěžených oproti cenám předpokládaným, momentálním žádostem o navýšení ceny a vůbec v celém zadání této veřejné zakázky. Vždyť co bránilo tomu, aby se rekonstrukce D1 vypsala formou „rozšířte to o 75cm, podklady a projekt si porídte a cenu pak stanovte pevnou se všemi riziky na straně dodavatele“? Neboli Construct and Build tak, jak je tomu například u pražské čistírny odpadních vod.

Myslíte si, že soutěž pěti etap u rekonstrukce D1 byla špatně provedena?

Ano, o tom jsem naprosto přesvědčen. Namísto profesionálního zajištění všech nezbytných úkonů, které měly být provedeny tak, aby se předešlo stávajícím komplikacím, se opětovně ustoupilo politickým tlakům v podobě unáhleného zahájení celé realizace. Zrychlený a nekompletní harmonogram v postupu celkové realizace, nedostatečně zadaný diagnostický průzkum u některých etap apod. ... to vše lze přičítat manažerskému selhání generálního ředitele.

Podle Vás má stávající generální ředitel ŘSD nedostatečné předpoklady pro výkon své funkce?

Domnívám se, že od doby pana Ing. Laušmana nikdo z generálních ředitelů ŘSD nedosahoval jeho úrovně a byli to vždy lidé s nedostatečnou kvalifikací pro výkon takovéto funkce. Toto není osobní.

Co očekáváte od nového ministra dopravy, Bc. Zdeňka Žáka?

Z toho, co jsem zatím zaznamenal, se více méně mohu ztotožnit s jeho snahou začít pracovat na přípravě projektů. To je něco, na co se dá navázat, je to důležité a jeho předchůdci toto opomíjeli. Nicméně se ale domnívám, že z toho nakonec nebude nic.

Co Vás k tomuto názoru vede?

Předně je to jeho pozice ministra v demisi, což znamená výrazné časové ohraničení, a dále pak jeho profesní kroky.

Časové ohraničení?

No tak jistě, jakýkoli střední a větší projekt je často svázán s problematickou administrativou předpřípravných prací (které leckdy trvají od 1 do 3 let) než se vůbec začne realizovat, a to nemluvíme o jeho počátečním vyspecifikování, zadání a vysoutěžení. To v případě stávajícího pana ministra Žáka vnímám jako nereálné.

A k těm profesním krokům?

Oblast zájmu pana ministra Žáka tak, jak ji já hodnotím, nesměruje do oblasti služeb a stavebních prací, nýbrž do oblasti dodávek. Ostatně, to se dá pochopit právě v kontextu jeho časového působení na pozici ministra dopravy.

Děkujeme za rozhovor Ondřej Štěpán

Ing. Filip Bušina, MBA

je doktorandem na VŠE v Praze a dále pak odborným asistentem na Vysoké škole politických a společenských věd v Kolíně a Moskevské státní univerzitě strojírenství a informatiky.